วารสารราชบัณฑิตยสถาน
ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๒ เม.ย.-มิ.ย. ๒๕๔๗

มิตรภาพคือ ความเสมอภาค

สิวลี ศิริไล
ภาคีสมาชิก สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง
ราชบัณฑิตยสถาน

คำสำคัญ : มิตรภาพ, ความเสมอภาค

ในสมัยกรีกโบราณ อาริสโตเติล นักปราชญ์เอกผู้หนึ่งในช่วงระยะเวลานั้น กล่าวถึงมิตรภาพ (friendship) ไว้ในหนังสือจริยศาสตร์ที่สำคัญ ชื่อ Nicomachean Ethic มีสาระสำคัญว่า มิตรภาพคือ คุณธรรมหรือภาวะทางคุณธรรมที่สำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์นับตั้งแต่วัยเด็กจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ มิตรภาพเป็นสิ่งที่ช่วยให้ชีวิตมนุษย์มีความสุข เรียนรู้ข้อผิดพลาด ฟันฝ่าอุปสรรคได้อย่างไม่โดดเดี่ยว รวมทั้งชื่นชมยินดีเมื่อมีความสำเร็จในชีวิต มนุษย์จึงไม่อาจอยู่โดดเดี่ยวปราศจากการมีเพื่อน สำหรับอาริสโตเติลแล้ว มิตรภาพมีความหมายลึกซึ้งมากกว่าความรู้สึกชอบพอหรือถูกใจกัน มิตรภาพที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน ชื่นชมในความดีซึ่งกันและกัน ยอมรับและเข้าใจในความเป็นตัวตนของกันและกัน โดยไม่ได้หวังผลประโยชน์ใด ๆ จากกันเป็นเป้าหมาย มิตรภาพที่มีพื้นฐานอยู่บนผลประโยชน์ย่อมไม่ใช่มิตรภาพที่แท้จริง เป็นเพียงมิตรภาพที่ฉาบฉวยและเปราะบาง แต่มิตรภาพที่แท้จริงนอกจากจะมีพื้นฐานอยู่บนความชื่นชมในความดีซึ่งกันและกันแล้ว ยังนำมาซึ่งความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ด้วยเหตุนี้ผู้ที่สามารถเป็นเพื่อนที่ดีต่อกันและกันได้จึงเป็นคนดีและเป็นผู้มีคุณธรรม การมีเพื่อนที่ดีจึงเปรียบเหมือนได้รับพรอันประเสริฐ

ความสำคัญของมิตรภาพไม่เพียงแต่ช่วยให้ชีวิตมีความสุข ความดีในระดับบุคคลเท่านั้น แต่มิตรภาพยังเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เกิดความสงบสุขในสังคมในรัฐที่มนุษย์อยู่อาศัย ช่วยทำให้เกิดความเที่ยงธรรมและมีเกียรติ ทั้งนี้เพราะมิตรภาพทำให้เกิดความเชื่อถือไว้วางใจซึ่งกันและกัน เป็นการแสดงออกถึงสภาวะทางศีลธรรมที่บุคคลมีต่อกันคือ ความรัก ความชื่นชม ในความดี และความปรารถนาดีที่ต่างฝ่ายต่างมีให้กัน เป็นมิตรภาพที่อยู่บนความเสมอภาค ดังคำพังเพยของสังคมกรีกที่กล่าวว่า มิตรภาพคือ ความเสมอภาค (friendship is equality)*

ข้อเท็จจริงประการหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมต่าง ๆ ทั่วโลกขณะนี้คือ ความขัดแย้งที่มีความรุนแรง ส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินนำมาซึ่งความทุกข์โศก การพยายามหาทางขจัดความขัดแย้งจึงเป็นวัตถุประสงค์ร่วมกันของฝ่ายบริหารประเทศ นอกจากวิธีการต่าง ๆ แล้ว การส่งเสริมให้ประชาชนในสังคมสร้างมิตรภาพที่เกิดจากการรู้จักยอมรับกัน การเข้าใจความแตกต่าง ความปรารถนาดีต่อกัน ที่สำคัญคือ ความเชื่อถือไว้วางใจซึ่งกันและกันนำไปสู่ความเสมอภาค ไม่มีใครรู้สึกว่าถูกเอาเปรียบรังแกข่มเหง ทุกคนมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน จะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่อาจช่วยลดปัญหาความขัดแย้งให้ลดน้อยลงหรือไม่รุนแรงเท่าที่ปรากฏขณะนี้

*Aristotle, Necomachean Ethics. Tr. Into English by Martin Ostwald (Indianapolis: The Bobbs-Merril Company, Inc., 1962.) p.224